CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету
_____ проф. Віталій ГОРДЄЄВ
«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ
вибіркова навчальна дисципліна

Освітня програма: «Право»
Спеціальність: 081 Право
Галузь знань: 08 Право
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Юридичний факультет
Мова навчання: українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Права національних меншин у міжнародному праві» складена відповідно до освітньої програми «Право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право.

Розробник:

Торончук Іван Желувич, *доцент, кандидат юридичних наук, доцент*

Викладач, що забезпечує читання даної дисципліни

Торончук Іван Желувич, *доцент, кандидат юридичних наук, доцент*

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри
міжнародного права
та порівняльного правознавства ____ **д.ю.н., проф. Світлана КАРВАЦЬКА**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії ____ **PhD. ас. Лаура БЗОВА**

Метою навчальної дисципліни «Права національних меншин у міжнародному праві» є надання студентам знань про природу, сутність та особливості захисту прав національних меншин у міжнародному праві.

Пререквізити. Навчальні дисципліни «Історія європейського права», «Міжнародне публічне право», «Конституційне право», «Міжнародний захист прав людини».

Після вивчення навчальної дисципліни здобувач володітиме наступними компетентностями, що закріплені в Освітній програмі «Право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право:

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 18. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Фахові (спеціальні) компетентності

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

Програмні результати навчання

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 3 Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 23 Застосовувати під час вирішення правових казусів прецедентну практику ЄСПЛ, європейського суду справедливості, інших європейських та міжнародних судів та вітчизняну практику.

РН 24 Демонструвати критичне творче осмислення правових норм, законів, правових явищ з погляду їх гуманістичного, демократичного і морального змісту.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	Всього годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4	8	3	90	15	30	-	-	45	-	залік
Заочна	4	8	3	90	4	6	-	-	80	-	залік

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекц.	практ.	лаб.	інд.	срс		лекц.	практ.	лаб.	інд.	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СТАНОВЛЕННЯ, ДЖЕРЕЛА ТА ЗМІСТ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН												
Тема 1. Історія становлення та розвитку системи міжнародних організаційних механізмів захисту національних меншин	10	2	4	-	-	4	11	1	-	-	-	10
Тема 2. Міжнародно-правові джерела прав національних меншин	11	2	4	-	-	5	10	1	1	-	-	8
Тема 3. Громадянські права національних меншин у міжнародному праві	12	2	4	-	-	6	12	-	1	-	-	11
Тема 4. Особливості захисту прав національних меншин у зарубіжних країнах	12	2	4	-	-	6	12	-	1	-	-	11
Разом за ЗМ1	**45**	**8**	**16**	**-**	**-**	**21**	**45**	**2**	**3**	**-**	**-**	**40**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ІЗ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ТА ДОСВІД УКРАЇНИ												
Тема 5. Діяльність Постійної палати міжнародного правосуддя та Комітету ООН з прав людини у сфері захисту громадянських та політичних прав нацменшин	12	2	4	-	-	6	12	1	1	-	-	11
Тема 6. Правовий захист нацменшин у рамках ОБСЄ	12	2	4	-	-	6	12	-	1	-	-	11
Тема 7. Правовий захист громадянських та політичних прав нацменшин у Європейському суді з прав людини	12	2	4	-	-	6	11	1	-	-	-	10
Тема 8. Правовий статус нацменшин в Україні та його відповідність чинним міжнародно-правовим стандартам	9	1	2	-	-	6	10	-	1	-	-	9
Разом за ЗМ 2	**45**	**7**	**14**	**-**	**-**	**24**	**45**	**2**	**3**	**-**	**-**	**40**
Усього годин	**90**	**15**	**30**	**-**	**-**	**45**	**90**	**4**	**6**	**-**	**-**	**80**

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	**Тема 1. Історія становлення та розвитку системи міжнародних організаційних механізмів захисту національних меншин** 1. Національна політика держав щодо існування меншин. 2. Становлення інституту міжнародного захисту прав меншин. 3. Система захисту національних меншин Ліги Націй. 4. Захист прав осіб, які належать до меншин, у рамках ООН.
2	**Тема 2. Міжнародно-правові джерела прав національних меншин** 1. Регіональна співпраця держав у сфері захисту прав національних меншин: загальна характеристика. 2. Систематизація та класифікація європейських регіональних міжнародно-правових джерел про загальні і спеціальні права меншин. 3. Право осіб, які належать до меншин, користуватися своєю культурою. 4. Право осіб, які належать до релігійних меншин, сповідувати свою релігію і виконувати її обряди. 5. Право осіб, які належать до меншин, користуватися рідною мовою.
3	**Тема 3. Громадянські права національних меншин у міжнародному праві**

	1. Національні меншини і право народів на самовизначення. 2. Право національних меншин на культурну автономію, самоврядування і самоорганізацію.
4	**Тема 4. Особливості захисту прав національних меншин у зарубіжних країнах** 1. Загальна характеристика конституційного законодавства зарубіжних країн про правовий статус національних меншин 2. Конституційне закріплення спеціальних прав національних меншин у зарубіжних країнах.
5	**Тема 5. Діяльність Постійної палати міжнародного правосуддя і Комітету ООН з прав людини у галузі захисту прав нацменшин** 1. Основні напрямки діяльності Постійної палати міжнародного правосуддя у галузі захисту прав нацменшин. 2. Роль та значення діяльності Комітету ООН з прав людини у системі захисту прав нацменшин.
6	**Тема 6. Правовий захист нацменшин у рамках ОБСЄ** 1. ОБСЄ – міждержавна регіональна організація загальної компетенції. 2. Механізм ОБСЄ по захисту прав національних меншин. 3. Пост Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин. 4. Взаємодія Верховного комісара у справах національних меншин з іншими структурами ОБСЄ.
7	**Тема 7. Правовий захист громадянських та політичних прав нацменшин у Європейському суді з прав людини** 1. Загальна характеристика судочинства Європейського суду з прав людини. 2. Рішення Європейського суду з прав людини про захист нацменшин. ➢ «Справа про бельгійську мову» від 23 липня 1968 р. ➢ «Справа Матьє-Моен і Клерфей проти Бельгії» 2 березня 1987 р. ➢ Справа Nachova and Others v. Bulgaria ➢ Справа Stoica v. Romania ➢ Справа D.H. and Others v. Czech Republic ➢ Справа Oriul and Others v. Croatia ➢ Справа «Акдивар та інші проти Туреччини» ➢ Справа «Горжелік та інші проти Польщі»
8	**Тема 8. Правовий статус нацменшин в Україні та його відповідність чинним міжнародно-правовим стандартам** 1. Політико-правові засади та нормативно-правові джерела забезпечення прав національних меншин в Україні. 2. Виконання Україною міжнародно-правових зобов'язань за Рамковою конвенцією про захист національних меншин.

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми
1	**Тема 1. Історія становлення та розвитку системи міжнародних організаційних механізмів захисту національних меншин** 1. Національна політика держав щодо існування меншин. 2. Становлення інституту міжнародного захисту прав меншин. 3. Система захисту національних меншин Ліги Націй. 4. Захист прав осіб, які належать до меншин, у рамках ООН.

2	**Тема 2. Міжнародно-правові джерела прав національних меншин** 1. Регіональна співпраця держав у сфері захисту прав національних меншин: загальна характеристика. 2. Систематизація та класифікація європейських регіональних міжнародно-правових джерел про загальні і спеціальні права меншин. 3. Право осіб, які належать до меншин, користуватися своєю культурою. 4. Право осіб, які належать до релігійних меншин, сповідувати свою релігію і виконувати її обряди. 5. Право осіб, які належать до меншин, користуватися рідною мовою.
3	**Тема 3. Громадянські права національних меншин у міжнародному праві** 1. Національні меншини і право народів на самовизначення. 2. Право національних меншин на культурну автономію, самоврядування і самоорганізацію.
4	**Тема 4. Особливості захисту прав національних меншин у зарубіжних країнах** 1. Загальна характеристика конституційного законодавства зарубіжних країн про правовий статус національних меншин 2. Конституційне закріплення спеціальних прав національних меншин у зарубіжних країнах.
5	**Тема 5. Діяльність Постійної палати міжнародного правосуддя і Комітету ООН з прав людини у галузі захисту прав нацменшин** 1. Основні напрямки діяльності Постійної палати міжнародного правосуддя у галузі захисту прав нацменшин. 2. Роль та значення діяльності Комітету ООН з прав людини у системі захисту прав нацменшин.
6	**Тема 6. Правовий захист нацменшин у рамках ОБСЄ** 1. ОБСЄ – міждержавна регіональна організація загальної компетенції. 2. Механізм ОБСЄ по захисту прав національних меншин. 3. Пост Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин. 4. Взаємодія Верховного комісара у справах національних меншин з іншими структурами ОБСЄ.
7	**Тема 7. Правовий захист громадянських та політичних прав нацменшин у Європейському суді з прав людини** 1. Загальна характеристика судочинства Європейського суду з прав людини. 2. Рішення Європейського суду з прав людини про захист нацменшин. ➢ «Справа про бельгійську мову» від 23 липня 1968 р. ➢ «Справа Матьє-Моен і Клерфей проти Бельгії» 2 березня 1987 р. ➢ Справа Nachova and Others v. Bulgaria ➢ Справа Stoica v. Romania ➢ Справа D.H. and Others v. Czech Republic ➢ Справа Oriul and Others v. Croatia ➢ Справа «Акдивар та інші проти Туреччини» ➢ Справа «Горжелік та інші проти Польщі»
8	**Тема 8. Правовий статус нацменшин в Україні та його відповідність чинним міжнародно-правовим стандартам** 1. Політико-правові засади та нормативно-правові джерела забезпечення прав національних меншин в Україні. 2. Виконання Україною міжнародно-правових зобов'язань за Рамковою конвенцією про захист національних меншин.

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в поза аудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички прийняття правових рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов'язковими є посилання на використані джерела.

Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на семінарському занятті. Питання, відведені для самостійної роботи, виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год. дфн	К-сть год. зфн
1.	Становлення інституту міжнародного захисту прав меншин	Розкрийте передумови виникнення міжнародно-правової концепції захисту прав меншин у період до створення Ліги Націй. Висвітліть основні етапи становлення міжнародних гарантій прав релігійних та етнічних меншин у XVII–XIX століттях. Визначте роль міжнародних договорів XIX -початку XX століття у формуванні практики міжнародно-правового захисту національних меншин. Охарактеризуйте особливості правового становища національних меншин у європейських державах напередодні Першої світової війни.	6	8
2.	Система захисту національних меншин Ліги Націй	Охарактеризуйте принципи, на яких ґрунтувалася міжнародно-правова система захисту національних меншин Ліги Націй. З'ясуйте співвідношення міжнародних зобов'язань держав та принципу державного суверенітету у системі захисту прав меншин Ліги Націй. Висвітліть особливості правового механізму розгляду звернень представників національних меншин органами Ліги Націй. Визначте основні правові та інституційні недоліки системи захисту національних меншин Ліги Націй.	6	9
3.	Міжнародна регламентація прав національних меншин	Розкрийте теоретико-правові засади міжнародної регламентації прав національних меншин. Визначте систему міжнародно-правових джерел регламентації прав національних меншин та особливості їх взаємодії. Охарактеризуйте міжнародно-правові гарантії збереження етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин. Виявіть основні проблеми та сучасні тенденції розвитку міжнародно-правової регламентації прав національних меншин.	6	9
4.	Основні та спеціальні права національних меншин	Визначте правову природу та системну характеристику основних і спеціальних прав осіб, які належать до національних меншин. Розкрийте особливості диференціації прав осіб, які належать до національних меншин, у міжнародному праві прав людини. Дослідіть співвідношення загальновизнаних прав і свобод людини та спеціальних прав національних меншин у міжнародно-правовій доктрині. Визначте систему міжнародно-правових гарантій реалізації основних і спеціальних прав осіб, які належать до національних	6	9

		меншин.		
5.	Правові джерела та механізм захисту прав меншин на універсальному рівні	Розкрийте концептуальні засади формування універсальної системи міжнародно-правового захисту прав національних меншин. Визначте особливості системи договірних та інституційних джерел міжнародно-правового регулювання захисту прав меншин на універсальному рівні. З'ясуйте специфіку нормативного закріплення прав національних меншин у межах універсальних міжнародно-правових актів. Розкрийте структуру та функціональні особливості універсального інституційного механізму міжнародного захисту прав меншин. Визначте співвідношення договірних і позадоговірних механізмів міжнародного контролю у сфері забезпечення прав національних меншин.	6	9
6.	Регіональні системи захисту прав національних меншин	Дослідіть інституційно-правові механізми забезпечення та контролю за дотриманням прав національних меншин у межах регіональних міжнародних організацій. Розкрийте теоретико-методологічні засади становлення та функціонування регіональних систем міжнародно-правового захисту прав національних меншин. Визначте специфіку нормативної інституціоналізації прав національних меншин у регіональних міжнародно-правових системах. З'ясуйте особливості співвідношення універсальних міжнародно-правових стандартів і регіональних стандартів захисту прав національних меншин. Виявіть тенденції конвергенції та диференціації регіональних підходів до міжнародно-правового захисту прав національних меншин.	7	9
7.	Інституціональні механізми захисту прав меншин у міжнародному праві	Визначте структурно-функціональну систему міжнародних інституцій, діяльність яких спрямована на забезпечення та захист прав національних меншин. З'ясуйте особливості розмежування компетенції міжнародних органів у сфері моніторингу та контролю за дотриманням прав національних меншин. Дослідіть механізми міжнародного інституційного контролю за виконанням державами міжнародно-правових зобов'язань щодо захисту прав національних меншин. Виявіть проблеми інституційної взаємодії міжнародних органів та визначте перспективні напрями вдосконалення механізмів міжнародно-правового захисту прав національних меншин.	7	9
8.	Проблеми взаємодії Верховного комісара у справах національних меншин з іншими структурами ОБСЄ	Розкрийте теоретико-правові засади інституційної взаємодії Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин з іншими структурами ОБСЄ. Визначте інституційно-правовий статус Верховного комісара у справах національних меншин у системі механізмів ОБСЄ. З'ясуйте співвідношення мандата та компетенції Верховного комісара у справах національних меншин із повноваженнями інших структур ОБСЄ. Охарактеризуйте інституційно-правові форми та напрями взаємодії Верховного комісара у справах національних меншин з органами та інституціями ОБСЄ у сфері запобігання конфліктам.	7	9
9.	Вплив європейських інтеграційних процесів на розвиток національного	Охарактеризуйте правові засади впливу європейських інтеграційних процесів на розвиток законодавства України у сфері захисту прав національних меншин. Розкрийте основні напрями гармонізації законодавства України з	9	9

	законодавства України у сфері захисту прав національних меншин	європейськими стандартами забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин. Визначте особливості імплементації міжнародно-правових та європейських стандартів захисту прав національних меншин у національне законодавство України. Виявіть основні проблеми та правові виклики адаптації законодавства України до європейських стандартів у сфері захисту прав національних меншин.		

Критерії до самостійної роботи студента

Самостійна робота оцінюється за результатами перевірки письмових матеріалів (конспектів, глосаріїв тощо) та загального тесту з питань, винесених на самостійне опрацювання: повне, структуроване, аргументоване виконання всіх завдань з використанням обов'язкової і додаткової літератури та першоджерел, правильними посиланнями і логічними висновками оцінюється максимально (5 балів); достатньо повне розкриття основних питань з незначними неточностями - 4 балів; загалом правильне, але поверхневе викладення без глибокого аналізу - 3 бали; фрагментарне і недостатньо аргументоване виконання - 3 бали; часткове, формальне опрацювання з суттєвими помилками - 2 бали; відсутність роботи, плагіат або повна невідповідність завданню - 0 балів.

Методи навчання

Викладання засноване на тісній взаємодії між викладачем та здобувачем із використанням інтерактивних методів з тим, щоб допомогти студентам розвивати аналітичні навички, здатність до логічно-обґрунтованої аргументації та розуміння міжнародно-правових аспектів з позицій доктрини та принципу верховенства права. Під час лекційних занять, в основному, використовуються пояснювально-ілюстративний, пізнавально-пошуковий та інтерактивний методи навчання і викладання: пояснення нового матеріалу, що має проблемний характер, у формі повідомлень, дискусій, консультацій, розв'язання ситуативних завдань, із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій; організація лекції у формі, коли студенти можуть аргументовано висловлювати свої погляди та аналізувати позиції різних країн, демонстрація презентацій, інтерактивних платформ, віртуальних екскурсій до європейських інституцій тощо з тематики лекційного заняття.

Поєднання компетентнісного та інтерактивного підходів становить основу організації та проведення практичних занять з дисципліни. Використовується індивідуальна або групова робота, що передбачає колоквіуми, дебати, розв'язання реальних кейсів, завдань, які вимагають збору, систематизації та аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, її міжнародно-правової оцінки. Окрім цього, застосовується метод використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема демонстрація презентацій, доповідей, рефератів, есе, колективна робота з нормативною базою.

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; взаємоконтролю студентів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

Підсумковий контроль здійснюється у формі усного заліку, який полягає у виконанні трьох теоретичних завдань за змістом програми навчальної дисципліни. Результати поточного контролю (максимум 50 балів) та заліку (максимум 50 балів) сумуються і переводяться у національну шкалу та шкалу ЄКТС відповідно до затвердженої системи оцінювання.

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття. Організація роботи слухачів передбачає понятєво-категоріальний масив з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою літературою, а також розв'язання проблемних ситуацій та дослідно-творчих завдань.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; взаємоконтролю студентів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

Форма підсумкового контролю: залік.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	**Критерії оцінювання**
7 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
6 балів	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
5 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

4 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
1-3 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Підготовка творчих завдань(есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе - це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкрити різні точки зору на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об’єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

Ведення конспекту першоджерел:

2 бали отримують студенти, які опрацювали всю необхідну обов’язкову літературу, засвоїли її основні теоретичні положення, вміють їх пояснити і розтлумачити.

1 бал отримують студенти, котрі опрацювали не всю необхідну літературу, не завжди розуміють її вихідні теоретичні положення, поверхово їх пояснюють.

Критерії підсумкового семестрового контролю знань студентів

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі заліку. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **A**. При цьому оцінку – 100 балів (за шкалою ЧНУ ім. Ю. Федьковича), як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочою програмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку **D**;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль, а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **50 балів** та підсумкового модуль – контролю (залік) – **50 балів,** за **100-бальною університетською шкалою.**

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)								Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				50	100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8		
6	6	6	7	7	6	6	6		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно

	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Поняття «меншина», критерії визначення меншини, поняття «корінний народ».
2. Сучасна доктрина міжнародного права про дефініцію поняття "національна меншина".
3. Види меншини у міжнародному праві.
4. Міжнародно-правове становище корінних народів
5. Становлення інституту міжнародного захисту прав меншин.
6. Національна політика держав щодо існування меншин.
7. Система захисту національних меншин Ліги Націй.
8. Механізми реалізації та контролю за дотриманням прав меншин у системі Ліги Націй.
9. Захист прав осіб, які належать до меншин, у рамках ООН.
10. Тенденції розвитку інституту прав національних меншин міжнародного права прав людини.
11. Право осіб, які належать до меншин, користуватися своєю культурою.
12. Право осіб, які належать до релігійних меншин, сповідувати свою релігію і виконувати її обряди.
13. Право осіб, які належать до меншин, користуватися рідною мовою.
14. Регіональна співпраця держав у сфері захисту прав національних меншин: загальна характеристика.
15. Систематизація та класифікація європейських регіональних міжнародно-правових джерел про загальні і спеціальні права меншин.
16. Право на свободу та особисту недоторканість, недоторканість приватного життя, помешкання.
17. Свобода пересування та вибору місця проживання.
18. Свобода думок та слова, на вільне вираження своїх поглядів та переконань.
19. Свобода вибору національності та вибору мови спілкування.
20. Право на судовий розгляд.
21. Право на презумпцію невинуватості.
22. Свобода висловлення поглядів.
23. Свобода інформації.
24. Заборона катувань та інших форм нелюдського поводження та покарання.
25. Право на таємницю листування.
26. Загальна характеристика політичних прав громадянина.
27. Особливості реалізації політичних прав представниками національних меншин (громадян, біпатридів, апатридів).
28. Специфіка політичних і представницьких прав національних меншин.
29. Право на управління справами держави. Активне і пасивне виборче право.
30. Право на звернення.
31. Свобода слова.
32. Право на мирні зібрання.
33. Право на утворення союзів (спілок) та об'єднань (асоціацій).
34. Основні напрямки діяльності Постійної палати міжнародного правосуддя у галузі захисту прав нацменшин.
35. Практика Постійної палати міжнародного правосуддя.
36. Значення та роль Постійної палати міжнародного правосуддя у розвитку міжнародних

інституційних механізмів щодо захисту прав нацменшин.
37. Основні напрямки діяльності Комітету ООН з прав людини у системі захисту прав нацменшин.
38. Практика Комітету ООН з прав людини у системі захисту прав нацменшин.
39. Механізм ОБСЄ по захисту прав національних меншин.
40. Порядок обрання Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин.
41. Компетенція та основні напрямки діяльності Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин.
42. Взаємодія Верховного комісара у справах національних меншин з іншими структурами ОБСЄ.
43. Процедура звернення до Європейського суду з прав людини щодо відновлення громадянських чи політичних прав представників національних меншин.
44. Основні засади розгляду справ про порушення прав нацменшин в Європейському суді з прав людини.
45. Практика Європейського суду з прав людини.
46. Політико-правові засади та нормативно-правові джерела забезпечення прав національних меншин в Україні.
47. Право вільно обирати та відновлювати національність.
48. Право на національні прізвище, ім'я та по батькові.
49. Право представників національних меншин бути вільними у виборі обсягу і форм здійснення прав, що надаються їм законодавством України.
50. Механізм реалізації прав та свобод представників нацменшин в Україні.
51. Національно-правові засоби захисту прав нацменшин в Україні.
52. Виконання Україною міжнародно-правових зобов'язань за Рамковою конвенцією про захист національних.

Зарахування результатів неформальної освіти

Індивідуальна траєкторія здобувача вищої освіти у процесі вивченні навчальної дисципліни також реалізується через участь у неформальній/інформальній освіті.

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (URL: https://media.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf).

За наявності належного сертифіката здобувачу освіти нараховується **3 бали** за відповідну тему, що прирівнюється до оцінювання виконання завдань практичного заняття. До зарахування приймаються результати проходження окремих тем дисципліни на авторитетних онлайн-платформах, наприклад, Coursera, Prometheus, навчальних курсів HELP, зокрема, але не виключно, наступного:

- «Захист релігійних прав та свобод в Україні в умовах змін»
  URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:LCILHR+PRRF101+2021_T1

Рекомендована література

Основна

1. Карвацька С. Захист прав національних меншин в міжнародному праві та в Україні: розвиток доктринальних підходів. Pro Dignitate Humana: на пошану 70-річчя професора Всеволода Мицика: кол. монографія/за ред .проф. С. Білоцького; Навч.-наук. ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка.– Київ; Одеса: Фенікс, 2026. (396 с.). С. 65-82.
2. В.А. Ліхачов. Права національних меншин: європейські стандарти та українське законодавство в динаміці. Київ : ТОВ «Вістка», 2024. 24 с. URL: https://library.fes.de/pdf-

files/bueros/ukraine/21161.pdf.
3. Балинська О.М., Долинська М.С., Балинський І.О. Національні меншини (спільноти) як суб'єкти етнонаціональної політики України / Юридичний науковий електронний журнал № 1/2024. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2024/3.pdf.
4. Ігнатова А. С. Конституційні основи механізму захисту прав національних меншин / Juris Europensis Scientia / Випуск 5, 2023. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/5_2023/4.pdf
5. Ігнатова А.С. Захист прав національних меншин в Україні у контексті розвитку демократичного суспільства. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2023. № 8. URL: https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-8-9130
6. Передерій О.С. Реформування законодавства про національні меншини України у контексті європеїзації правової системи України (теоретико-правовий аспект) / Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2022. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/11/5.pdf
7. Ковний Ю. Право на громадські об'єднання представників національних меншин: питання удосконалення законодавства / Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2022 № 58. URL: https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc58/1.pdf
8. Бородін І. Л., Водоласкова К. Ю. Еволюція концепції національних меншин в Україні / Юридичний вісник 1 (62) 2022. URL: http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2022/1-62/5.pdf
9. Антонович М. Застосування Конвенції про захист прав та основних свобод людини і громадянина у правових системах європейських держав. Вісник Львівського університету. - Сер. юридична. Львів, 2001. Вип. 36. С. 8-15.
10. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text
11. Цуга Ю. Ю. Законодавче забезпечення прав нацменшин у мовній сфері: історичний досвід Чехословаччини та сучасна практика України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2026. Т. 1, № 93. С. 188-194.

Допоміжна

1. Декларація про захист усіх осіб від тортур та інших жорстоких, нелюдських чи принижуючих гідність видів поводження та покарання : резолюція 3452 (XXX) Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1975 року.
2. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин // Мармазов В.Є., Піляєв І.С. Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: Досвід і проблеми. К.: Вентурі, 1999. С. 324–345.
3. Конвенція про забезпечення прав осіб, що належать до національних меншин 1994 р. (СНД). Права людини в Україні: Інформ.- аналіт. бюлетень. С. 408–412.
4. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_105.
5. Паризька хартія для нової Європи. Права людини: Міжнародні договори України. Декларації, документи. С. 192–196.
6. Рамкова конвенція про захист національних меншин. Зб. договорів Ради Європи. Українська версія. К.: Парламент. вид-во, 2000. С. 163–173.
7. Національні спільноти та корінні народи. URL: https://www.ukrainer.net/thread/national-menshyny/
8. Затверджено Порядок визначення переліку населених пунктів, в яких традиційно проживають національні меншини (спільноти) України. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-poriadok-vyznachennia-pereliku-naselenykh-punktiv-v-iakykh-tradytsiino-prozhyvaiut-natsionalni-menshyny-spilnoty-ukrainy
9. Гусєв О.Ю., Котилко Я.М. Характеристика поняття «національні меншини (спільноти)

України». Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування Том 34 (73) № 2 2023. URL: https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/2_2023/7.pdf
10. Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту і Пояснювальна записка Жовтень 1996 р. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/0/1/32194_0.pdf
11. Оословські рекомендації щодо мовних прав національних меншин і пояснювальна записка. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/0/4/67545.pdf
12. Явір В. Удосконалення політико-правового забезпечення захисту прав національних меншин як вимога євроінтеграції України / Науковий журнал «Політикус». URL: http://politicus.od.ua/spec_2022/21.pdf
13. Ковний Ю. Є. Механізми забезпечення політичних прав національних меншин (на досвіді Польщі та Хорватії). Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 5. 2022. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2022/2.pdf
14. Филипець Є. Мовні права національних меншин та корінних народів України у сфері освіти: особливості та домірність обмеження / Український часопис конституційного права 3/2022. URL: https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2022-3/pdfs/5-yevhen-fylypets-movni-prava-natsionalnykh-menshyn-korinnykh-narodiv-ukrainy-sferi-osvity-osoblyvosti.pdf
15. Гусєв О. Ю. Поняття та особливості діяльності громадських об'єднань національних меншин (спільнот) України. Правова держава 50'2023. URL: http://pd.onu.edu.ua/article/view/280267/276598
16. Республіка Хорватія: стан захисту прав національних меншин і аналіз відповідного законодавства. URL: https://prismua.org/ethno_cro/
17. Порушення прав меншин та корінних народів в умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/porushennya-prav-menshyn-ta-korinnykh-narodiv-v-umovakh-povnomasshtabnoho
18. Державна політика щодо захисту прав національних меншин: досвід країн Вишеградської групи : Колективна монографія. Львів. - Видавництво «Сорока», 2019. 184 с.

Інформаційні ресурси

http://www.un.org/ru/index.html - офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй
http://www.icj-cij.org/homepage/index.php?p1=0&lang=en – офіційний сайт Міжнародного Суду ООН
http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2&lang=en – перелік справ, що були розглянуті судом з моменту його створення
https://www.echr.coe.int= сайт ЄСПЛ
http://www.icc-cpi.in – сайт Міжнародного кримінального суду
https://dess.gov.ua/news/ - Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (ДЕСС)

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

«Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

"Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича"

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-

zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

«Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича»

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.